

Pál apostol evangélizációjának velejárói

(Az írásba foglalás Túróczy Zoltán ev. püspök igehirdetés-sorozatának kéziratos jegyzeteiből készült¹)

1./ ApCsel 16,16-25

Ha elolvassuk a megjelölt igeszakaszt, talán az lesz első gondolatunk: Mi nem így képzeltük el. Hiszen ez az európai misszió kezdete. Itt jön kontinensünkre az evangélium. Ehhez jobban illenék tömegbredés. Legalábbis olyan, mint az angliai bányász-evangélizációnál, Wesley és Whitefield fellépésekor.

Isten másképpen gondolta. Pál Isten elhívottja. A pogányok apostola. Kimondottan Európa számára. Isten tervében megjelölt időpontban. A Szentlélek által kényszerítve, és egy álombeli macedon férfi integető kezével bátorítva (4-9. v.).

Isten azt ígéri övéinek, hogy angyalok hárítják el az akadályokat (Zsolt 91,11-12), szerelmesének álmában ad eleget (Zsolt 127,2b), és előkészíti a talajt (Lk 10,1). Miért nem kezdődött az európai evangélizáció is nagy pünkösddel? Isten nem tartja meg az ígéreteit?

Isten ígéretei nem jogforrások. Őt kötik, de minket nem hatalmaznak fel igényekre. Kegyelmi aktusból nem lehet jogot formálni. Ő könyörül azon, akin könyörül, és kegyelmez annak, akinek kegyelmez (Rm 9,15). Isten ígéretei hit által a bizalom és a reménység forrásai lesznek, de sohasem jogforrások. Ha jogforrást csinálunk belőlük, akkor már a Sátán igéivé válnak (Mt 4,6).

Isten az övéit előre figyelmeztette arra, hogy az evangélium kísérő jele a kereszt (Ján 16,1-4). A sötétség nem fogadja be a világosságot (Ján 1,5). A világnak nem kell az evangélium, bár sóvárogva várja Isten fiainak megjelenését (Rm 8,19). Az igazi evangéliumra a világ mindig felbőszülve reagál (Ján 15,18-20). Gyűlölet és üldözés a világ válasza. Ahol ez elmarad, ott félő, hogy nem a kereszt botrányát hirdeti az evangélizáció. Jaj néktek, ha minden ember jót mond felőletek (Lk 6,26). „*Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgája*” (Gal 1,10b).

A kereszt nemcsak ismertetőjele, hanem egyik eszköze is az evangélizációnak. Isten sokszor veti kereszt alá szolgáját, hogy a szenvedés imponáló erejével hangozzék a bizonyágtétel.

A világ és az evangélium egymásnak feszülése gyakran apró konkrétumokban robban ki. Kis elektromos szikra nagy robbanásokat idézhet elő. Az evangélium szembekerül a világ érdekével (16,19), ez váltja ki az üldözést. A világ rendszerint tagadja, hogy önző érdekből lép fel az evangélizáció ellen. A filippi vádlók is idegen vallás terjesztéséről beszélnek (21. v.). Nem kell provokálni ezt az összeütközést, de ahol az evangéliumot megalkuvás nélkül hirdetik, ott ez legtöbbször elkerülhetetlen.

Az evangéliumért való szenvedés tiszta esete azonban nagyon ritka. Az evangélium hirdetőinek szenvedése mögött rendszerint ott van a szolgák bűne is. A 18. versben is van egy kicsiny árulkodó szó: „bosszantotta”. Pálnál is fellépett emberi indulat. Miért bosszankodott? Hogy a munkája nyomán tisztátalan lélek jelentkezett? Tudhatjuk, hogy ahol Jézus járt, ott mindig feltűntek tisztátalan lelkek is. Milyen akadályt jelentett Pál munkájában, hogy ez a lány kikiáltotta az igazat? Mi már nem tudjuk eldönteni. De Isten az ő szolgálói által kiváltott szenvedést is fel tudja használni az evangélium terjesztésére. Hogyan jutott volna el a börtönőr és családja Jézus megismerésére?

Vállaljuk-e munkaeszközüln és szavaink hitelesítőjéül a keresztet? „... aki nem veszi fel keresztjét, és nem követ engem, az nem méltó hozzám; ...” (Mt 10,39).

2./ ApCsel 19,23-40

Efëzusbán az evangélizáció velejáráóiként ott vannak Isten nyilvánvaló áldásai: csodák történnek (11-12. v.), Jézus nevének hatalmát kénytelenek elismerni a zsidó ördögűzők is (13-14. v.), félelem és Jézus nevének magasztalása lesz általánossá Efëzusbán (17. v.), ébredés támad a hívők között (18. v.), nyilvános bűnvallás történik és felszámolják az ördögi mesterségeket (19. v.). A hívők bűnvallásának mindig meg kell előznie a kívülállók bűnvallását (18. v.).

Mindezek dacára Efëzusbán sem marad el a megpróbáltatás. Látszólag ugyanazok az okok váltják ki, mint Filippiben. Érdeklentébe kerül az evangélizáció a világ fiai anyagi boldogulásával. De itt nem csak üzletről van szó. Talán nem kibúvóként beszélnek Diana tiszteletének veszélyeztetéséről. A kultusz kerül veszélybe. Efëzusbán a bálvánnyal kerül szembe az evangélizáció. Ez pedig elkerülhetetlen.

Az evangélizáció Isten bálványdöntögető munkája. Nem evangélizáció az a prédikálás, amely nem veszi fel a harcot a bálvánnyal. Amíg egy igehirdetés az embert nem érinti bálványaiban, addig tapsol neki a világ, még ha Keresztelő János keménységével hangzik is. Az óember szívesen vállal vallásosságot is, ha közben megtarthatja bálványait.

A bálvány az ember legérzékenyebb pontja. Érintésére nemcsak egy bálványtiszteelő szisszen fel. A veszélyeztetett bálvány szolidaritásra szólítja híveit. Aligha mozgósíthatott volna még egy ügy Efëzusbán akkora tömeget, mint Diana tiszteletének a veszélyeztetése.

Amikor a bálványok dőlnek, akkor mindig kezdetét veszi bűnbakok keresése. A megingatott vagy talán csak a megingástól féltő bálvány áldozatokat követel. Eljön a vértanúság ideje. A mártír személyének és idejének kiválasztását azonban Isten magának tartja fenn. Egyeseket Isten előtérbe tol, másokat viszont betakar és elrejt. Ez Isten mai cselekvése is.

Filippiben Pál és Szilász kerül börtönbe. Hol marad Timóteusz és Lukács? Talán gyáván meghúzódnak? Hogy van lelkük elnézni Pál és Szilász szenvedését? Nincs róla feljegyzés. De az a tény, hogy Timóteusznak és Lukácsnak a szenvedésből való kimaradása nem jelent problémát, mutatja, hogy ebben nem emberi gyávaság játszik közre.

Efëzusbán Gájusz és Arisztarkhosz kerül nehéz helyzetbe, Pál és Szilász pedig elrejtetik. Filippiben még lehet arra gondolni, hogy az idősebbek és a hitben erősebbek kerülnek súlyosabb kereszt alá, az ifjabbak pedig elrejtetnek egy időre. Efëzusbán pontosan fordítva van a helyzet. Pál és társai maradnak háttérben, viszont Gájusz és Arisztarkhosz szenvednek.

Kik ezek? Gájusz a leggyakoribb nevek egyike, macedon férfi, aki Pálnak útítársa volt. Ha olyan valaki lett volna, aki Efëzusbán jelentős szerepet játszott volna, azt Lukács biztosan feljegyezte volna. Arisztarkhosz thesszalonikai keresztyén, Pál hűséges kísérője. Jeruzsálemig, sőt Rómáig is elkísérte. A hagyomány szerint püspök lett és Néró alatt vértanú halált szenvedett. Efëzusbán még keresztyén élete elején járt, s Isten már odalökte egy csödület által az efëzusi színház színpadára. Nem könnyű Istennek ezt az érthetetlen tettét megérteni.

Legjobb, ha meghagyjuk Isten titkának, ahogyan a bölcs Prédikátor is tanít: „Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak (Károli ford.: akaratnak) az ég alatt” (Préd 3,1). Nekünk csak arra legyen gondunk, hogy a mi időnkét szabályozó akaratot felismerjük, és annak engedelmeskedjünk.

3./ ApCsel 19,30-40

Amikor Isten valakit elrejt a szenvedések elől, az a szolidaritás megtagadásának, gyávaságnak látszik. Ezt Pál sem akarja vállalni. Minden áron oda akar menni a nép elé. Barátai tartják vissza. Felvetődhet a kérdés, hogy a barátok ilyen magatartása emberi lépés-e csupán, vagy Isten tervei mennek teljesezésbe ezen keresztül.

Mikor valakit Isten színre állít, abból az a kísértés származik: lehet-e ez Isten szándéka, mikor csak én vagyok benne, míg a többiek kikerülnek. Péter is ezért tudakolja János sorsát a Ján 21,21. versében.

Isten akarja, vagy én csináltam valami ostobaságot, és ezért kell szenvednem. Mi azt gondoljuk, hogy amikor Isten népére rászakad a mártírium, akkor az kollektív üldözési időszak lesz. Az írás szerint pedig „*az egyik felvétetik, a másik otthagytik*” (Mt 24,40-41). Péter kérdezősködésére is ez a válasz: „... *mi tartozik rád?*” (Károli-ford.: mi közöd hozzá?) (Ján 21,22).

Isten országának története sem azt mutatja, hogy a bizonyágtétel kockázatos alkalmát valaki elkerülhetné. Csak az tűnik ki, hogy nem jött még el az ő órája. A nagy látványosságban megvan mindenkinek a maga jelenete. Az a „színész”, aki korábban vagy később akar megjelenni a színpadon, a nagy Rendezővel kerül szembe.

Mindenkinek megvan a maga ideje. Sadrak, Mésak és Abédnegó tüzes kemencéjében nincs ott Dániel. De az oroszlánok vermében csak Dániel van ott (Dán 3. és 6.).

Gyávának lenni, gyávának látszani nagyon sokszor merészség. Reményik Sándor is azt mondja egyik versében: „Most bölcsen gyáva lenni merj!” (Sólyom madár²) A nagy és szent Karnagy beintésére kell figyelniük. Nem szabad elhamarkodni, de nem szabad elkésni sem.

Az Úr Jézus maga is így nézett erre a dologra: „... *kiűzték őt a városból, és elvitték annak a hegynek a szakadékáig, amelyen városuk épült, hogy letaszítsák; de Jézus átment közöttük és eltávozott*” (Lk 4,29-30). A Ján 8,59 és 10,39 szerint is kitér a megkövezés elől. Pedig ő azért jött, hogy végigjárja vértanú-útját, hogy meghaljon értünk és azáltal nekünk életünk legyen. Miért tűnik el mégis? Miért nem vállalja a mártíriumot?

A magyarázat a Ján 7,6-8. verseiben áll előttünk: „*Az én időm még nincs itt, nektek azonban minden idő alkalmas. ... Ti menjete fel az ünnepre, én erre az ünnepre még nem megyek fel, mert az én időm még nem jött el.*” Mikor elérkezik az ő ideje, mikor az ő tanítványai mind elrejtőznek, akkor lép ki a Gecsemáné sűrűjéből elfogói elé: „*Kit kerestek? ... Én vagyok az!*” (Ján 18,6-7-ből)

Az efézusi történet arról beszél, hogy vállalnunk kell a bálványdöntögetés szolgálatát, de amikor Isten elrejt bennünket a következmények elől, tudjunk csendben maradni az óvóhelyen. Mikor aztán kiharcol onnan bennünket, merjünk elébemenni a viharok. „*És most, íme, én a Lélektől kényszerítve megyek Jeruzsálembe, és hogy mi ér ott engem, nem tudom; csak azt tudom, hogy a Szentlélek városról városra bizonyágot tesz, hogy fogság és nyomorúság vár engem.*” (ApCsel 20,22-23)

A folytatás is Isten kezében marad. Sándor (Alekszander) segítő szándékkal lép elő, hogy védelmet jelentsen a keresztet szenvedőknek, de még inkább súlyosbítja helyzetüket (33-34. v.). A pogány városi jegyzőtől ki várt volna védelmet, mégis ő tudja lecsendesíteni a megháborodott sokaságot. Beigazolódik a Péld 16,7 igazsága: „*Mikor jóakarattal van az Úr valakinek útjaihoz, még ellenségeit is jóakaróivá teszi*” (Károli ford.).

4./ ApCsel 28,16-31

Pál nagyon vágyódott Rómába. Nem a világváros szépsége és érdekessége miatt, hanem a szolgálat kulcshelyzete miatt. Nagy tervei voltak a birodalom központja evangélizálásával. Mennyire másképp lett, mint ahogyan gondolta.

Már tudott az ott formálódó gyülekezetéről, annak ígéretes szolgálatáról, amibe maga is bele kívánt kapcsolódni: *„Először is hálát adok az én Istenemnek Jézus Krisztus által minannyiokért, hogy hiteteknek az egész világon híre van. Mert tanúm az Isten, akinek teljes lelkemmel szolgálom az ő Fia evangéliumával, hogy szüntelenül megemlékezem rólatok, és szüntelenül kérem imádságaimban, hogy Isten akaratából egyszer már el tudja menni hozzátok. Mert szeretnék látni benneteket, hogy megerősítetekre valamilyen lelki ajándékot adjak nektek, vagyis hogy együtt bátorodjunk meg közöttetek egymás hite által, a tiétek által, meg az enyém által”* (Rm 1,8-12).

És fogolyként érkezik, három éven át tartó rabság után, hajótöréssel tarkított tengeri úton. Ennek külön története is beletartozik Pál apostol evangélizációjának kísérőjelenségei közé. De most ezekre nem térünk ki.

Az előzményekből és Isten különös terveiből folyik, hogy nem közönséges rabként kezelik. Házi őrizetet engednek neki bérelt szálláson, ahol érintkezhet övéivel. Mégis fogoly, éjjel-nappal össze van láncolva örével. Számára és keresztyén testvérei számára mégse a fogság a hitpróba, hanem az evangélium ügye. Mi lesz az evangéliummal, ha legfáradhatatlanabb, legtagabb látóköri hirdetője meg van bénítva? Az egész fogságnak ez a fő kérdése. Újra kell értékelni az evangélium szolgálatát. Volt ideje erre a tétlenségre kényszerített legmozgékonyabb apostolnak, aki el is jutott az új felismerésre: *„Az Isten ígéje viszont nincs bilincsbe verve”* (2Tim 2,9b).

Az evangélizáció kísérő jelenségei közé tartozik az igehirdető megbénítása is. Ez eddig is történt sokféle módon. Ha bezárták előtte a zsinagógát, átment a pogányok iskolájába (19,9), ha kalodába szorították, megmozdult körülötte az egész börtönépület (16,24-26), ha a kiváltságosok szűkkeblű társasága kígyót-békát kiáltott rá, ment a pogányokhoz (13,46), mikor elvakult zsidók szövetkeztek az elpusztítására, Isten angyala pogány ezredest rendelt védelmére (23,12-14), a választott nép főpapja és főemberei által kimondott halálos ítélet ellenében a császárra apellált (25,2-12). Igaz, Pál már megérkezett a császár városába. Isten malmai lassan őrölnék.

Ma is meg lehet bénítani az evangélium terjesztőjét. Nem látszik szükségesnek éppen láncra verni – bár ez se csupán kétezer éve vált be eredményt kínáló eszközzel. Kopogtathat betegség, csukódhatnak be eddig nyitott ajtók – egyházi intézmények ajtajai is. Maradhat üresen szószék, ürülhet ki templom, záródhatnak le határok, magasra emelkedhetnek válaszfalak, alakulhat át társadalom, életforma, gondolkodásmód, jósolhatnak sötét jövőt a vallás, az egyház, az Isten országa számára, az evangélim nincs bilincsbe verve.

Ezért tudja Pál bizakodva hordani keresztyét, szenvedni fogságát, és híresztelni: *„Szeretném, ha tudnátok, testvéreim, hogy az én helyzetem inkább az evangélium terjedését szolgálja”* (Fil 1,12).

Lehet ez – és legyen is – biztatás minden akadályoztatott igehirdető, vagy mások akadályoztatása miatt aggódó hívő számára: Krisztus egyházán a pokol kapui sem vesznek diadalt (Mt 16,18).

5. Fil 1,12-18

Többen adták Pál apostol börtönben töltött idejének ezt a megjelölést: Boldog rabság. Mi tehetette őt boldoggá helyhez kötve, amikor fűtötte a vágy, hogy az evangéliumot az egész akkor ismert világon hirdesse? Nem szakadt meg a kapcsolata a külvilággal és a szolgálattal. Tudjuk, hogy Rómában aránylag enyhe házi őrizetben tartották, látogatókat, segítőt fogadhatott és apostoli munkáját – ha bizonyos változtatásokkal is – tovább folytathatta. Személyére és munkájára nézve a legfontosabb, hogy ezeket a változásokat Istentől valónak és az evangélium ügye javát munkálónak ismerhette fel.

Milyen értelemben?

Lelki gyámság alól szabadultak fel a hitre jutottak. Az ilyen felszabadulás mindig megerősítés. Nem elég emberekhez megtérni, ezt követnie kell a Jézus Krisztushoz való megtérésnek. Korintuszban nem tudtak kigyógyulni a személyi kultuszból, azért következett be sok probléma (1Kor 3,3-8). Isten azért is változtatja a munkásokat, hogy kitűnjön, az emberek csak szolgák, a növekedést egyedül Isten adja.

Az evangélizátornak is szüksége van arra, hogy tudomásul vegye: a fák nem nőnek az éjig, s Isten a kövekből is támaszthat fiakat. Nem az a fejlődés, hogy én növekszem, hanem hogy Krisztus nő énbennem. Alkalmatos voltunk Istentől van (2Kor 3,5). Ezt a leckét csak úgy tanuljuk meg, ha Isten félreállít minket.

Az ügynök is szüksége van erre a félreállításra. Az elkényelmesedő gyülekezetet csak a munkás kiesése tudja munkára lendíteni. Eddig rábízták hivatalos emberekre a szolgálatot. Pál fogságba jutása egy sereg embert indított munkára. S még ha az indítékok nem is voltak mindig világosak és tiszták, Pált ez nem zavarja. *„Némelyek ugyan irígységből és versengésből, de mások jóakarattal hirdetik a Krisztust, ezek szeretetből, mert tudják, hogy az evangélium védelmére rendeltettem, ... bármelyik módon, akár színlelésből, akár meggyőződésből: Krisztust hirdetik, és én ennek örülök. Sőt még inkább örülni fogok.”* (a 15-18. versekből)

Mikor Isten kiemeli megszokott helyzetünkből, rendszerint soha nem gondolt lehetőségekre hívja fel a figyelmet. Ha pl. Pál szabadon nyer küldetést a római császári testőrség soraiban való munkálkodásra, a kaszárnya kapuján túl nem jutott volna. Így őreikben egyenként helyébe jöttek a testőrök. Lehet, hogy nem jutott el Hispániába, Britanniába, Germániába, de a meghódított népek fiai hozzájárulva napokat tölthettek mellette, igazán testközelben. És nemhiába. *„... ismertté lett az egész testőrségben, és mindenki más előtt is, hogy Krisztusért viselem a bilincseimet.”* (13. vers)

Utat találnak hozzá a gyülekezet küldöttei is, pl. a filippibeliek adományukkal (Fil 4,10-14), vagy az otthontalan szökött rabszolga, Onézimus (Filem). Ő pedig a gyülekezetekhez. Nem születtek volna meg a fogsági levelek, ha Pál nem kerül börtönbe.

Pál nemcsak látja, hogy a fogság az evangélium előmenetelére van, hanem azt is átéli, hogy neki magának is szüksége volt erre a csendre a halálra készülődéshez (Fil 1,20-23). Isten jónak látta elcsendesíteni ezt a legdinamikusabb apostolát, hogy a nagy szombatra felkészítse. Huzamosan kellett elviselnie ezt a helyzetet, hogy csörgő láncok között is kitartóan tudja énekelni: *„Örüljétek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljétek.”* (Fil 4,4)

---

¹ Elhangzott Fóton, 1951. szept. 25-27-én, az Evangélikus Evangélizáció munkásainak csendesnapjain. Az akkori jegyzetelést Csepregi Béla lelkész foglalta írásba. Megjelent az Evangélikus Élet hetilap 1989. július-augusztusi számaiban, folytatólagosan.

² A vers nem nagyon ismert. Sikertelen megtalálni a Túróczy Zoltán életéről készített, Isten embere c. kétkötetes mű második kötetében, A korszerűtlen Reményik c. előadás részeként (983-986. old.). A művet kiadta a MEVISZ, Budapesten, 2002-ben.